

Стахурська Т. Ю.

студентка 3-го курсу Інституту прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АДВОКАТУРИ

Необхідність реформування інституту адвокатури в Україні, яке відбулось 05.07.2012 р. із прийняттям Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі — Закону про адвокатуру), була обумовлена рядом фактів, серед яких не останню роль відігравали також і відповідні міжнародні зобов'язання, взяті Україною, зокрема, і перед Радою Європи. Як зазначалось у пояснювальній записці до проекту закону, — адвокатура відіграє важливу роль у житті українського суспільства, що, в свою чергу, вимагає від неї високої професійності, незалежності та ефективності щодо здійснення своїх функцій (Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: від 05.07.2012 р. № 5076-VI // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>).

Основними зауваженнями які є наразі до нового Закону про адвокатуру, є не питання певної надмірності, неузгодженості та заплутаності передбачених органів адвокатського самоврядування (статті 45 та 46 закону), а питання забезпечення та гарантування ефективності самої адвокатури через права та відповідні гарантії для кожного адвоката.

Попередній Закон про адвокатуру, визначав види адвокатської діяльності, до яких, зокрема, відносилось посвідчення копій документів у справах, які ведуться адвокатом, та вказував також, що, окрім прямо визначених законом видів адвокатської діяльності, адвокат може здійснювати й інші види юридичної допомоги, передбачених законодавством. Таким чином, адвокатом могли здійснюватися тільки ті види діяльності, що були прямо дозволені законодавством (Закон України «Про адвокатуру»: від 19.12.1992 р. № 2887-XII // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2887-12>).

У свою чергу, новий Закон про адвокатуру, а саме стаття 19, встановлює, що перелік видів адвокатської діяльності є, фактично, невичерпним, оскільки зазначено, що адвокат має право займатись також іншими видами адвокатської діяльності, не забороненої законом. Очевидно, що дана законодавча зміна обсягів адвокатської діяльності носить позитивний характер, з огляду на те, що сфери, у яких сьогодні виникають потреби в отримання кваліфікованої правової допомоги, постійно збільшуються.

Щодо самих же професійних прав адвокатів, то жодних істотних, потрібних та очікуваних змін новий Закон про адвокатуру не забезпечив.

Так, у відповідності до положень старого закону, професійні права адвокатів, фактично, складали дев'ять груп. Новим законом обсяг професійних прав адвокатів кількісно збільшено, проте, здебільшого, не шляхом якісних змін, а шляхом, фактично, штучного виокремлення певних прав із переліку тих, що гарантувались і раніше.

Звертає на себе увагу, зокрема, законодавче регулювання реалізації права застосовувати науково-технічні засоби. Хоча таке право і набуло певної конкретизації, проте, так само як і раніше, встановлюється, що реалізація цього права здійснюється виключно у порядку, передбаченому законом. Таким чином, слід визнати, що дане право, будучи визначеним у Законі про адвокатуру, носить декларативний характер, а дійсних, незалежних та безумовних способів реалізації такого права цей Закон не гарантує.

Іншими правами, які зазнали певних законодавчих оновлень, проте так

і не вирішили накопичених практикою проблем у застосуванні, є право адвоката збирати докази. На відміну від старого законодавчого регулювання, новий Закон про адвокатуру надає адвокату право не тільки збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, тобто збирати інформацію, але дозволяє також, у встановленому законом порядку, запитувати, отримувати і вилучати речі, документи та їх копії, тобто збирати певні матеріальні об'єкти, що можуть бути використані як докази. Беззаперечно, що дана законодавча новела носить важливий практичний характер та є правильною. Очевидно також, що вказівка на те, що запитування, отримування і вилучення речей та документів може здійснюватися виключно в установленому законом порядку, тобто бланкетний характер норми, навряд чи буде сприяти уніфікованому та однозначному її розумінню та застосуванню всіма суб'єктами, інтереси яких можуть зачіпатись. На жаль, не знайшла свого законодавчого закріплення й ціла низка інших професійних прав адвокатів, необхідних для незалежної та ефективної діяльності.

Доцільно також було б встановити, що професійні права адвоката, визначені Законом про адвокатуру, не є вичерпними, та що адвокат має право виконувати дії, що не суперечать чинному законодавству.

Слід зазначити, що прийняття нового Закону про адвокатуру, у тому вигляді, в якому він є на сьогодні, тобто із недостатністю забезпечення та гарантування професійних прав адвоката, викликало жваву дискусію серед адвокатів та інших осіб, які на професійній основі надають послуги у сфері права та юридичної допомоги. Прикрим висновком таких дискусій, наразі, стала розповсюджена думка, що набуття статусу адвоката необхідно тільки для тих осіб, які практикують у сфері кримінального права. Решті, тобто особам, що практикують у сфері цивільного, господарського та адміністративного права, для ефективного надання правової допомоги набуття статусу адвоката не є необхідним, адже весь спектр відповідних прав можна набувати та реалізовувати на підставі звичайної довіреності із правом представництва інтересів, не будучи при цьому зобов'язаними підкорятися рішенням органів адвокатського самоврядування чи зазнавати ризики притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Очевидно, що такий стан речей, як і сам факт існування таких дискусій поміж осіб, які надають правову допомогу на професійній основі, навряд чи свідчить про існування, або хоча б створення законодавчих передумов для існування, високопрофесійної, незалежної та ефективної адвокатури в Україні.